

SER LLATÍ ALS ESTATS UNITS

FELIPE BARAJAS

Los Angeles, EEUU

Una realitat diversa i complexa

Ningú no es posa d'acord en com anomenar-nos: llatins, hispans, *browns*, *chicanos*... Segons estimacions de l'Oficina Nacional del Cens ja som 33 milions de persones amb cognom espanyol a Estats Units (EUA), la «quarta nació de parla hispana al món», encara que molts dels nascuts aquí només parlen anglès... Els rabiosos cubans anticastristes de Miami escridassem Clinton pel seu «mal maneig» en el cas del *balserito* Elián, mentre 8 milions d'indocumentats, gairebé tots ells provinents de Mèxic i Amèrica Central, viuen una existència clandestina per temor a ser deportats... Els candidats electorals s'esforcen per embastar algunes frases en espanyol a fi de guanyar-se l'electorat hispà en les eleccions del 2000, però més de la meitat dels llatins no poden votar perquè no són ciutadans o no viuen legalment en aquest país.

Aquests són només alguns exemples per il·lustrar la tremenda complexitat del nostre poble, que constituirà una quarta part de la població total nord-americana l'any 2050, si continuen les tendències demogràfiques actuals.

Racialment som variats: mestissos mexicans, indígenes guatemalencs, blancs argentins, mulats de Puerto Rico i la República Dominicana... Els nostres avantpassats van començar a arribar a aquest país des del segle XVI i van fundar missions i pobles a Texas i Califòrnia, però la majoria del nostre poble continua arribant, precisament ara, fugint de la misèria que afecta Amèrica Llatina, tractant d'aplegar uns quants dòlars i somiant a tornar, encara que la realitat els obligui a establir-se aquí o portar-hi les seves famílies.

Els meus pares van venir de l'estat de Jalisco, fugint de la persecució religiosa del president Calles i establint-se a San Antonio (Texas) on jo vaig néixer l'any 1946. Sóc el que anomenen un *chicano* (fill de mexicans, però nascut en EE.UU). Quan vaig començar a anar a l'escola, les mestres ianquis em colpejaven perquè parlava espanyol amb els meus companys, i gairebé van aconseguir que m'avergonyís de la meua pròpia cultura. Els meus tres fills van créixer parlant gairebé només anglès i no van recuperar l'espanyol fins a la universitat, on han après a sentir-se orgullosos de la seva identitat

mestissa, bilingüe i mexicoamericana. Com jo, el 70% dels llatins d'EUA tenim les nostres arrels a Mèxic, un 15% a l'Antilles, un 10% a Amèrica Central, i la resta a Amèrica del Sud.

Amb un peu en el primer món i un altre en el tercer

Els milions d'immigrants llatinoamericans que treballen en els EUA ofereixen els seus braços i contribueixen a la pròspera economia d'aquest país, la més pròspera del món. Porten una vida de molt sofriment a causa de la separació de les seves famílies, al menyspreu de què són objecte i a la duresa de les feines que exerceixen: seguint el cicle de les collites als camps, processant porcs, pollastres i vaques als escorxadors, construint cases i carreteres o netejant hotels i oficines... moltes vegades acorralats per la implacable «migra», la policia d'immigració. Però tot i això, el que guanyen dona per viure molt millor que en els seus països d'origen, i els dòlars que envien a la seva terra són la primera o segona entrada de divises a nacions com Mèxic, Guatemala, El Salvador o la República Dominicana, les empobrides economies dels quals s'ensorrarien sense els diners que envien els «del nord».

En general, l'immigrant típic és solidari amb la seva família i amb el seu poble natal, però rares vegades arriba a desenvolupar una consciència prou crítica com per donar suport a canvis estructurals en el seu país d'origen (un exemple és la poca lluita dels mexicans «d'aquest costat», quan el congrés del seu país els va negar la possibilitat de votar en les eleccions del 2000). El llatí immigrant gairebé sempre viurà sense parlar anglès i amb una consciència ingènua: agraint a EUA d'haver-lo tret de la misèria i sospirant per tornar a Mèxic; el treball excessiu afectarà negativament les seves relacions familiars i socials, ofegarà la seva nostàlgia amb cervesa i matarà el seu lleure amb poques hores davant la mediocre TV en espanyol.

Per als llatins que van néixer en aquest país el problema més greu és una crisi d'identitat. Som ciutadans nord-americans, però els blancs i negres ens anomenen *mexicans* a causa de les nostres faccions mestisses, i els mexicans ens diuen *pochos* perquè segons ells ja no podem parlar bé l'espanyol. Per aquesta

raó la nostra autoestima és posada a prova cada dia. Jo vaig tenir la sort de participar en els moviments dels drets civils, que van sacsejar els EUA als 60, i vaig ser part de l'activisme *chicano* que organitzà les marxes camperoles amb César Chávez a Califòrnia, que va recuperar la terra del nostres avantpassats amb Reyes Tijerina a Nuevo México i que va escriure poemes en «Spanglish» amb Corky González a Colorado. Vam aprendre a temps que som un poble doblement ric culturalment i que podem ser «pont» entre Amèrica Llatina i Amèrica del Nord, perquè al cap i a la fi pertanyem a ambdues.

Gràcies a la lluita dels nostres líders dels 60 i 70, un nombre creixent d'universitats als EUA van establir l'àrea d'*Estudios Chicanos*, on els nostres fills es retroben amb les seves arrels i aprenen a solidaritzar-se amb el seu poble. L'Església catòlica va fer el mateix, fundant centres pastorals per evangelitzar la nostra gent des de les seves peculiars arrels culturals del «doble mestissatge», que té un aspecte biològic (la mescla de sangs indígena i espanyola) i cultural (el fet peculiar de ser llatinoamericans a nord-amèrica). Quan es va començar a recuperar la consciència, vam establir contacte amb les nostres arrels, Amèrica Llatina, i molts de nosaltres arribem a sentir com a pròpia la lluita dels pobles centreamericans, dels indígenes de Mèxic i dels milions d'indocumentats que han continuat arribant des de la frontera sud...

Però en honor a la veritat, falta molt per fer per part dels llatins d'EUA quant a solidaritat amb els pobles del Tercer Món. De vegades em sento una mica avergonyit quan veig els vigorosos moviments solidaris de les minories compromeses dels Estats Units, i és que en la lluita per tancar la infame Escola de les Amèriques, en les protestes per desmantellar el FMI i el Banc Mundial, en els esforços per acabar amb els arsenals nuclears i la venda d'armes, els blancs porten la iniciativa i la càrrega solidària, mentre que tant negres com llatins hi som molt poc presents, ells sense poder superar encara tots els traumes de 400 anys d'esclavitud, i nosaltres potser per continuar-nos autocontemplant, entossudits encara en acabar d'unir les peces de la nostra encara fragmentada identitat.

Ser o no ser: integració o assimilació

Molts diuen que se'ns ha d'integrar a la societat nord-americana però sense perdre la nostra identitat cultural; d'altres pregonen que és millor assimilar-nos completament com ho van fer els altres grups immigrants que van venir a aquesta nació des d'Europa

fa molts anys. En realitat, les dues coses estan passant: l'arribada massiva dels nous llatinoamericans ens ha motivat, als qui vam néixer aquí, a recuperar la llengua i la identitat; d'altra banda, el consumisme cruel atreu a tothom, castrant els ideals que poguéssim haver-hi per lluitar per utopies transformadores. En la Societat i en l'Església, el nostre creixement impressiona i de vegades espanta, però la nostra representativitat en la presa de decisions deixa molt a desitjar, encara que continuem conquerint espais molt lentament. Dins del discurs de l'Església catòlica som «una benedicció» i ja gairebé formem la meitat dels 65 milions de catòlics dels EUA, però en realitat som tractats com a ciutadans de segona classe.

Les agendes organitzatives són diferents: els immigrants es veuen empesos a lluitar per una amnistia que els garanteixi viure i treballar legalment en una nació la riquesa de la qual es deu en bona part al seu esforç; els que vam néixer aquí necessitem primer descobrir la riquesa de la nostra identitat, per després poder solidaritzar-nos amb els que van arribant i amb l'Amèrica Llatina crucificada d'on van venir els nostres avantpassats. Les organitzacions hispanes de tot tipus ja abunden i comencem a ser escoltades. La més important a nivell nacional és el Consell Nacional de la Raça, que aglutina grups diversos pro drets humans dels llatins i és tractada amb respecte fins pel president dels EUA. El nostre camí com a poble llatí a EUA presenta diversos desafiaments: primer exigeix que siguem capaços d'aconseguir una síntesi d'actituds, és a dir que siguem capaços de conservar el positiu de la cultura llatinoamericana d'on provenim, aprenent alhora les moltes coses bones de la societat nord-americana que ens acull, tenint la saviesa de deixar de banda el que hi ha de negatiu en ambdós móns. En segon lloc hem d'obrir els nostres horitzons més enllà dels problemes que ens afecten com a hispans, pressionant des de dins el govern d'aquesta nació i estenent la mà als qui lluiten per construir un món més solidari. Cesar Chávez, el llegendari lluitador camperol de Califòrnia, va saber combinar una profunda fe en Déu amb la seva inalterable passió per la justícia. El camí està marcat, només ens falta seguir els seus passos.

-
- 1) www.nccbuscc.org/hispanicaffairs 2) www.maccsa.org
3) www.ufw.org 4) www.nclr.org
5) www.sscnet.ucla.edu/chavez/ 6) www.lulac.org
7) www.bateylink.org 8) <http://clnet.ucr.edu>